

EL LLIBRE DE LA SETMANA

I Raskólnikov va agafar la destrat

PERFIL

DOS-CENTS ANYS DESPRÉS DEL SEU NAIXEMENT, FIÓDOR M. DOSTOIEVSKI CONTINUA SENT UN AUTOR D'UNA VIGÈNCIA REMARCABLE GRÀCIES A OBRES MESTRES COM 'CRIM I CÀSTIG' (1865), TRADUÏDA AL CATALÀ PER MIQUEL CABAL

DAVID VIDAL CASTELL

Dels tres cops amb el lloc de la destrat amb què Raskólnikov destrou el crani d'Ivànovna, la vella escanyapobres, no en neix, només, un violent doll de sang. “¿Un crim insignificant no queda compensat amb milers d'obres bones?”, es diu, febril i sempre suat, el Ròdia. En la seva gosadia insegura, dubtosa, en aquell basall untuós sobre la catifa, pren cos la novel·la de dilema ètic, la que confronta la determinació d'una persona, que se sent fora del pacte social, amb la moral religiosa col·lectiva. “Matar-la i prendre-li els diners per després fer el bé i servir la humanitat”, es justifica. ¿Però quin dret té Raskólnikov a fer justícia pel seu compte? Ah! Més enllà del bé i del mal, a l'abric hi ha cosida una destrat, i hi ha l'orgull d'un home que se sent escollit pel destí.

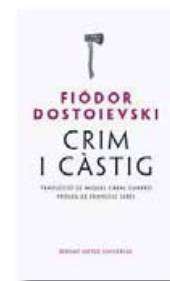
Però hi ha altres motius, més enllà del de la culpa, en aquesta monumental novel·la. A *Crim i càstig* (1865) Fiódor M. Dostoievski dibuixa un Sant Petersburg decadent i

opressiu, xafogós, ple de cantines llardoses i de trinxeraires, de misèria econòmica i moral, un escenari urbà ple d'amenaques, inhumà, ben diferent del veïnatge rural del qual provenen la majoria d'aquells ciutadans. No és gaire diferent de com dibuixen Nova York o Londres Herman Melville i Nathaniel Hawthorne als seus relats, molts escrits a la mateixa dècada, i també retrobem el motiu a les novel·les d'Émile Zola i a tot el realisme tardà i al naturalisme, tant a Europa com als EUA –pensem en Theodore Dreiser.

Romanticisme i denúncia social

De fet, *Crim i càstig* és una novel·la en tensió entre un cert romanticisme –en deute amb Puixkin i Turguénev– pel que fa a les relacions humanes, sobretot a les trames sentimentals que la travessen (l'amor del protagonista amb la Sònia, prostituïda per alimentar la família, o la dramàtica defensa de la virtut de la germana, promesa per diners, i del seu enamorament amb un estudiant amic de Raskólnikov), i l'exploració realista de la denúncia social, de la pobresa i de les desigualtats, com va fer abans el Gógol de *Les ànimes mortes*.

Aquest realisme batega també en l'anàlisi psicològica de Raskólnikov, sobretot, però també d'una peculiar galeria de persones trastornades: alcohòlics, esquizoïdes, ciclotímics i monomaniacs. Dostoievski ja havia estudiat aquests personatges marginals, al límit, “destartats i excitats”, a *Apunts del subsol* (1862) i a *L'idiota* (1869), i de nou desenvolupa i vigoritza una tradició que, si de cas, havia plantejat satíricament Gontxàrov a *Oblómov* i que culminaria, en un to ben distint, Franz Kafka.

CRIM I CÀSTIG
FIÓDOR DOSTOIEVSKI
LA CASA DELS CLÀSSICS
TRADUCCIÓ DE MIQUEL CABAL
GUARRO
700 PÀG. / 34,95 €

A MÉS D'ACURADA I FUNCIONAL, LA NOVA TRADUCCIÓ DE MIQUEL CABAL DEL CLÀSSIC DE DOSTOIEVSKI EXPRESSA LA PALPITACIÓ DEL TEMPS I ÉS RICA EN FORMES ORALS I DIALECTALS

En aquesta edició brilla especialment l'estil amb què Dostoievski va escriure l'obra: escènic, ple de diàlegs i de monòlegs interiors que rellisquen cap a l'estil indirecte lliure. Un estil popular, amb moltes veus que sonen diferent en el rus de l'escriptor de Sant Petersburg, i que Andreu Nin, primer traductor de l'obra al català, el 1929, va qualificar d'“incorrecte, trencat, nerviós”. La nova traducció que ens *endeuina* Miquel Cabal, a part d'acuradíssima i funcional, expressa la palpitació del temps, i es fa més visible, respecte d'edicions anteriors, tant en català com en castellà, en l'ús de formes orals, llicències dialectals i col·loquialismes *que sonen bé*.

Una mirada pertinent

En qualsevol cultura literària, una iniciativa com la de La Casa dels Clàssics, que continua la feina de la Bernat Metge clàssica, és fonamental, sobretot per la intenció de fer arribar obres com la *Ilíada* i *Robinson Crusoe* al gran públic. Però ¿com podem llegir avui *Crim i càstig*? I per què cal llegir-la? Des de la ben descrita crisi de marcs ideològics o morals col·lectius, i des del replegament cap al jo i la individualitat narcisista que impulsa la cultura de les plataformes i els filtres bombolla, l'exploració del dilema sobre el bé personal i el col·lectiu és molt pertinent, il·luminadora. “¿Quina importància tenen uns petits crims, o uns quants, si al capdavant tenim fundacions i fem donacions als hospitals?”, es deuen dir els amos d'Inditex, els de Microsoft, potser els de La Caixa. Els grisos, la zona boirosa, la terra de ningú moral, són més vastos que mai, i podem comptar, si més no, amb la poderosa llanterna de Dostoievski. ♦♦

NICOLAI KARAZIN / WIKIPEDIA

‘Napalm al cor’: riquesa i risc de l'ambivalència

PERE ANTONI PONS

En literatura, igual que en cinema, és molt prima la línia que separa el que és evocador –subtil però substancial, la cònicament suggeridor però alhora poderosament expressiu– del que és confús, superficial, simplement difús o massa abstracte. *Napalm al cor*, l'obra amb què el poeta i narrador Pol Guasch (Tarragona, 1997) va guanyar el sisè Premi Llibres Anagrama de novel·la, intenta mantenir l'equilibri sobre aquesta línia tan prima durant més de dues-centes pàgines, i de vegades ho aconsegueix i de vegades no.

Ambientada en un món de geografia i temporalitat indefinides, gai-

rebé tot és inconcret i ambivalent a *Napalm al cor*, almenys en el seu punt de partida: s'hi retrata un ambient aparentment postbèl·lic, encara militaritzat i fins i tot feixistitzat, però no tenim clar ni per què va haver-hi la guerra ni qui hi va lluitar; sabem que el protagonista i narrador és un noi jove, orfe de pare, que detesta l'home amb qui la seva mare s'entén i que té una relació d'amor i desig –prohibida i furtiva– amb un altre noi, però no sabem ni com es diu ni tampoc com és ni què vol...

És cert que, a mesura que la novel·la va avançant, deduïm que més que no pas una guerra el que hi va haver va ser una

ocupació militar –els ocupants, armats, parlen una llengua diferent del protagonista–, i és cert que l'objectiu del narrador protagonista va prenent forma –vol viure, parlar, estimar i desitjar en plenitud, és a dir, en llibertat–, però l'ambivalència general, de ressonàncies al·legòriques, no arriba a desaparèixer mai del tot. Aquesta ambivalència, a més, és potenciada pel fet que la novel·la està formada per capítols breus, vinculats mitjançant el·lipsis, que funcionen com flaixos d'escenes sobre una pantalla fosca, com blocs de veu que s'alcen enmig d'un silenci dens. En alguns moments, tan-

RUTH MARIGOT

NAPALM AL COR
POL GUASCH
ANAGRAMA
240 PÀG. / 18,90 €

ta ambivalència resulta forçada i té un aire de misteri superficial, com quan el narrador fa referència a “quan va començar tot” i diu que “no sabem que uns anys després vindria tot allò” –aquesta incapacitat de verbalitzar sense embuts la realitat podria ser conseqüència del tabú d'un trauma, però la loquacitat del narrador, de vegades continguda i de vegades exuberant, ho fa poc plausible. Ara bé, quan l'ambivalència és compensada per la narració vívida d'accions, per reflexions lúcides i per descripcions d'una plasticitat esponerosa i precisa, la novel·la té força. No hi falten frases que semblen versos bons: “L'horitzó es va obrir com un desert tacat”. O: “El paisatge resplendia com un lingot d'or”. ♦♦